

ارزیابی عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه کار آفرینی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان کلات)

مجید جوادی چهارراه، دانشجوی دکتری تخصصی گروه جغرافیا، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران
حمید جعفری؛ دانشیار گروه جغرافیا، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران، (نویسنده مسئول)
کتایون علیزاده، دانشیار گروه جغرافیا، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

چکیده:

در نواحی روستایی بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی طی دهه‌های اخیر دچار افول شده و سطح درآمد و اشتغال روستاییان نسبت به متوسط کشور کاهش یافته است لذا بایستی گزینه‌های جدیدی با استفاده از منابع محلی مورد توجه قرار گیرد. در دهه‌های اخیر رویکرد کارآفرینی به‌عنوان یکی از راهبردهای توسعه روستایی مورد توجه قرار گرفته و نظریه پردازان، برنامه ریزان و مجریان درصدد برآمده‌اند تا با ارائه راهکارها و روش‌های جدید و ارزیابی‌های مستمر و مؤثر از سیاست‌ها، برنامه‌ها و عملکردها، توسعه و بهبود ظرفیت کارآفرینی را اصلاح و قدرت تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی بهتر را امکان‌پذیر سازند. در همین راستا مقاله حاضر باهدف ارزیابی تأثیر عوامل اقتصادی بر توسعه کارآفرینی روستایی در روستاهای شهرستان کلات تهیه گردیده است. پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و از حیث روش توصیفی-تحلیلی می‌باشد. ابزار تحقیق پرسشنامه‌ای بوده که روایی آن بر اساس تکنیک دلفی و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ تأیید گردید. جامعه آماری تحقیق شامل ۴۸ روستا با جمعیت بیشتر از ۱۰۰ نفر شهرستان کلات بود که ۲۰ درصد آن‌ها (۱۰ روستا) به‌عنوان نمونه انتخاب و توزیع فضایی پرسشنامه در آن‌ها انجام گرفت. نتایج نهایی پژوهش نشان می‌دهد که مهم‌ترین اثرات شناسایی شده در این تحقیق «عامل تأمین مالی» با ۲۱،۵۲ درصد واریانس تبیین شده است. در این زمینه «دسترسی آسان به منابع مالی» با ضریب همبستگی ۰،۷۶ در اولویت اول قرار دارد. بررسی میانگین با استفاده از آزمون علامت یک نمونه‌ای نیز نشان داد که از نظر ساکنان وضعیت اثرگذاری عوامل اقتصادی (تأمین مالی، فراهم بودن سرمایه و مهارت در کارآفرینی) در توسعه کارآفرینی روستایی در وضعیت تقریباً مناسبی قرار گرفته است. همچنین تحلیل فضایی با استفاده از روش MABAC نشان داد که بهترین روستا در زمینه‌ی عوامل اقتصادی مؤثر در توسعه کارآفرینی متعلق به روستای قره‌تیکان و بدترین روستا متعلق به روستای امیرآباد می‌باشد.

واژگان کلیدی: عوامل اقتصادی، کارآفرینی روستایی، توسعه کارآفرینی روستایی، شهرستان کلات

مقدمه

نقش و جایگاه روستاها در فرایندهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس محلی، منطقه‌ای، ملی و بین-المللی و پیامدهای توسعه‌نیافتگی مناطق روستایی چون فقر گسترده، نابرابری فزاینده، رشد سریع جمعیت، بیکاری، مهاجرت، حاشیه‌نشینی شهری و غیره موجب توجه به توسعه روستایی و حتی تقدم آن بر توسعه شهری گردیده است (پوررجب، ۱۳۸۸: ۷). مسائل و مشکلات نواحی روستایی ضرورت توسعه روستایی را ایجاب می‌نماید و هر ناحیه روستایی مسائل و مشکلات خاص خود را دارد باوجوداین نواحی روستایی کشور در مجموع با مسائل و مشکلاتی مواجه‌اند که مشترک می‌باشد این مسائل عبارت‌اند از: ۱- فقر گسترده در نواحی روستایی ۲- نابرابری در درون جامعه روستایی ۳- مهاجرت‌های روستایی ۴- تخلیه روستاها در اثر تشدید و تداوم مهاجرت‌ها ۵- آسیب‌پذیری محیطی روستاها در برابر سوانح و مخاطرات طبیعی ۶- بیکاری و مسئله اشتغال در نواحی روستایی ۷- محرومیت در جوامع روستایی بخصوص پایین بودن سطح رفاه اجتماعی (رضوانی، ۱۳۸۳: ۲۵-۱۲). در نواحی روستایی بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی طی دهه‌های اخیر دچار افول شدید شده و سطح درآمد و اشتغال در فعالیت‌های کشاورزی سنتی به‌ویژه درآمد سرانه‌ی روستاییان از میزان متوسط درآمد سرانه کشور، کاهش یافته است. از سوی دیگر افزایش نرخ بیکاری و در نتیجه خروج نسل جوان و افراد با تحصیلات بالاتر از اجتماعات روستایی، بافت و ساختار نواحی روستایی را به خطر انداخته است (حسام، ۱۳۹۵: ۴۵)؛ به‌عبارت‌دیگر مناطق روستایی در حاشیه مانده و توسعه‌نیافته، برای بقای خود با محدودیت‌های متعددی به‌ویژه در توسعه اقتصادی مواجه هستند زیرا اشتغال و درآمدهای حاصل از فعالیت‌های کشاورزی به‌تنهایی نمی‌توانند به نگهداشت جمعیت در حال رشد آن‌ها منجر شوند و بایستی گزینه‌های جدیدی با استفاده از منابع محلی موردتوجه قرار گیرند. تنوع‌بخشی به اقتصاد به‌عنوان راه‌حل منطقی سعی می‌کند تا با معرفی صنایع و فعالیت‌های جدید زمینه را برای کاهش میزان وابستگی مناطق روستایی به منابع پایه طبیعی فراهم نماید. به‌طوری‌که از دیدگاه بانک جهانی، اهمیت توسعه فعالیت‌های غیر زراعی و چندبخشی در مناطق روستایی از قبیل صنعت و خدمات به‌عنوان یک الگوی متنوع سازی اقتصاد موردتوجه است (عینالی، ۱۳۹۳: ۹۸). این مسئله باعث شده است که در دهه‌های اخیر رویکرد کارآفرینی به‌عنوان یکی از راهبردهای توسعه روستایی موردتوجه قرار گرفته و نظریه‌پردازان، برنامه‌ریزان و مجریان دولتی درصدد برآیند تا با ارائه راهکارها و روش‌های جدید، از معضلات و مسائلی که در نواحی روستایی گریبان گیر آن‌ها هستند بکاهند (Chowdhury, 2007: 240). اهمیت بحث کارآفرینی به حدی است که اقتصاددانان کارآفرینان را موتور رشد و توسعه اقتصادی جامعه می‌دانند (Gurol et al, 2006: 25) و دانشمندان مدیریت آن‌ها را از مهم‌ترین عوامل تحول و نوآوری‌های سازمانی در عصر حاضر به شمار می‌آورند (Kazemi et al, 2008: 25-38). با توجه به اهمیت کارآفرینی بررسی‌ها گویای این است که توسعه و رشد کارآفرینی در امور روستایی یکی از مهم‌ترین راهبردهای پرداختن به حل مشکلات اقتصادی کشورهای درحال توسعه و پیشگیری از تصویر شدن آن در آینده هست بدین منظور برای رسیدن به توسعه ملی در کارآفرینی، داشتن زیرساختی مناسب ضروری است. بنابراین کارآفرینی

روستایی راهکاری جدید در نظریه توسعه برای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی مناطق روستایی در کشورهای در حال توسعه مانند ایران و همین‌طور راهکاری برای دستیابی به توسعه پایدار به شمار می‌رود اما بیشتر این جوامع از آمادگی لازم برای تأمین نیازهای ضروری مانند سرمایه، فناوری و اطلاعات برخوردار نیستند در نتیجه برای کمک به جوامع روستایی در این کشورها و همین‌طور کشور ایران نیاز به بسترسازی برای کارآفرینی هست (ولایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۵۰). مطالعات مختلف علمی نشان داده است که سطح فعالیت‌های کارآفرینی با درصد جمعیت در مناطق مختلف نسبت مستقیم دارد. همچنین میزان رشد کارآفرینی با رشد سرمایه‌گذاری ارتباط مستقیمی دارد. وجود فقر در نواحی روستایی و عدم دسترسی به امکانات و منابع، نبود کارکنان ماهر و آموزش‌دیده و زیرساخت ارتباطی ضعیف، توسعه کارآفرینی را در روستاها با مشکلات زیادی مواجه ساخته است. در اقتصاد روستایی، کشاورزی و باغداری و دام‌پروری بخش‌های اصلی اقتصاد روستایی را تشکیل می‌دهند؛ اما کشاورزی و باغداری متکی بر منابع طبیعی بوده و هر محدودیتی در منابع طبیعی موضوع سرمایه‌گذاری و کارآفرینی را تحت‌الشعاع خود قرار می‌دهد (پناهی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۰۹). با توجه به چالش‌هایی که اکنون اقتصاد روستایی با آن درگیر است، فعالیت‌های کارآفرینانه می‌تواند به‌عنوان یک راهبرد اساسی جهت ایجاد رشد اقتصادی و کاهش بیکاری در مناطق روستایی شناخته شود. بنابراین نیاز به توسعه کارآفرینی در جهت توسعه علی‌الخصوص توسعه اقتصادی امری ضروری است (Zhou, 2019: 220). در منطقه مورد مطالعه (روستاهای شهرستان کلات) با توجه به توپوگرافی، (صعب‌العبور بودن راه‌های ارتباطی) وضعیت اقتصادی، (کمبود درآمد و اشتغال‌زایی)، مهاجرت به مرکز استان وجود دارد که در چند سال اخیر ادارات و سازمان‌های متولی اشتغال و کارآفرینی با ارائه خدمات مشاوره‌ای و تسهیلات بانکی ارزان‌قیمت و توانمندسازی خانواده‌های کم‌بضاعت بخشی از مشکل مهاجرت و اشتغال را حل نموده ولی کماکان مهاجرت ادامه دارد. درعین حال نیز در راستای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی اقتصاد در نواحی روستایی و کاهش زمینه‌های مهاجرتی روستاییان، بررسی کارآفرینی روستایی ضرورت داشته و از همین رو تشخیص عوامل اقتصادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی از اهمیت قابل‌توجهی برخوردار است. لذا پرداختن به این موضوع به‌عنوان یک مسئله در منطقه مورد توجه می‌باشد.

پیشینه تحقیق

در خصوص ارزیابی عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی در روستاهای شهرستان کلات تاکنون تحقیقی صورت نگرفته است، در همین زمینه نیاز است که تحقیقات متنوعی در این زمینه انجام شود و در اختیار سازمان‌های مربوطه قرار گیرد. بنابراین برای بررسی بیشتر نیاز است که پیشینه تحقیق مورد بررسی دقیق قرار گیرد جدول (۱).

جدول (۱): پیشینه تحقیق

نویسنده	عنوان	نتیجه
آکز و همکاران (۲۰۱۸)	اکوسیستم کارآفرینی در شاخص جهانی کارآفرینی و توسعه	بیان داشتند، کارآفرینی تعامل پویا و نهادینه شده میان نگرش‌ها، توانایی‌ها، آرزوها و آرمان‌های کارآفرینی توسط اشخاص است که موجب تخصیص بهینه منابع با ایجاد و راه‌اندازی سرمایه‌گذاری‌های جدید می‌شود.
هارپا (۲۰۱۷)	تحلیل اقتصاد کلان و عوامل رقابتی مؤثر بر نوآوری در کارآفرینی روستایی	به این نتیجه رسید که کارآفرینی با تنوع‌بخشی به تولید محصولات و افزایش سطح اشتغال و کسب‌وکار در سطح جامعه، نابرابری و شکاف اقتصادی و اجتماعی را در جوامع کاهش می‌دهد و عاملی تسهیلگر در رسیدن به توسعه پایدار است. توسعه کارآفرینی با افزایش رقابت‌پذیری و تحریک نوآوری‌ها نیز به اشتغال‌زایی، افزایش تولیدات و ارزش‌افزوده محصولات روستاییان و در نهایت توسعه روستایی خواهد انجامید
جایاداتا (۲۰۱۷)	چالش‌های عمده و مشکلات کارآفرینی روستایی در هندوستان	به بررسی مشکلات در زمینه کارآفرینی روستایی پرداخته است و معتقد است مهم‌ترین مشکلات عبارت‌اند از: عدم آموزش فنی و عدم توانایی مالی برای ایجاد صنایع در مناطق روستایی و به این نتیجه رسیده است که بازاریابی محصولات، تأمین امکانات اولیه مانند تأمین آب، دسترسی به برق، امکانات حمل‌ونقل، انرژی موردنیاز و امکانات مالی به ترتیب مهم‌ترین چالش‌های پیش روی برای روستاییان در هند هستند.
فرانسس (۲۰۱۷)	کارآفرینی روستایی و توسعه روستایی در نیجریه	به این نتیجه رسیده‌اند که کارآفرینی روستایی می‌تواند به افزایش تولید، ایجاد اشتغال و کاهش اشتغال شهری روستایی کمک کند. با این حال، کارآفرینان روستایی با چالش‌های خاصی مانند کمبود بودجه و عدم حمایت دولت مواجه هستند.
بابالولا (۲۰۱۶)	کارآفرینی روستایی: یک بینش بازدارنده عوامل مؤثر بر رشد میکرو کارآفرینی	به این نتیجه رسیده است که سازمان‌های دولتی می‌توانند به کارآفرینان روستایی از طریق ارائه برنامه‌های توسعه‌ای کمک کنند که منجر به رشد و بقای کارآفرینی روستایی شوند. همچنین به‌طور خاص، آماده کردن شرایط دسترسی به زیرساخت‌ها و آموزش برای حمایت از مدیریت کسب‌وکار کوچک در کارآفرینان روستایی کمک زیادی خواهد کرد و مهم‌تر از همه، مشارکت کردن سازمان‌ها با افراد می‌تواند باعث توسعه کارآفرینی روستایی گردد
لخانیا و ویسر (۲۰۱۶)	خطرات و عوامل مؤثر بر رویکرد کارآفرینی روستایی رشد کسب‌وکار در یک اقتصاد نوظهور	به بررسی خطرات و عوامل مؤثر در کارآفرینی روستایی پرداخته‌اند و معتقدند جهت‌گیری رشد کسب‌وکار و به‌صورت کلی کارآفرینی و عوامل مختلف تأثیر بر رشد کارآفرینی روستایی هنوز به‌خوبی شناخته‌نشده است و به این نتیجه رسیده‌اند که رقابت بین بنگاه‌های کوچک و عدم وجود تنوع محصولات مهم‌ترین چالش روستاهای مورد مطالعه بوده است
آبوتنگ و همکاران (۲۰۱۴)	موانع کارآفرینی جوانان در مناطق روستایی غنا	به بررسی موانع کارآفرینی جوانان در کشور غنا پرداخته است. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد فقدان سرمایه، فقدان مهارت، عدم حمایت، فقدان فرصت‌های بازار و ریسک از موانع اصلی کارآفرینی جوانان در مناطق روستایی غنا می‌باشند.
موسوی و همکاران (۱۴۰۰)	بررسی نقش کارآفرینی در توسعه پایدار روستایی شهرستان کمیجان	یافته‌های این پژوهشگران نشان داده که برنامه‌ها و فعالیت‌های کارآفرینی از نقش مهمی در توسعه پایدار روستایی به‌ویژه در بعد اقتصادی برخوردار می‌باشد و بهبود استانداردهای زندگی روستایی از رهگذر ایجاد فرصت‌های اشتغال، کاهش فقر، استفاده از منابع محلی و کاهش مهاجرت از جمله محورهای این نقش‌آفرینی به شمار می‌رود.
زندیه و همکاران (۱۳۹۹)	الگوی توسعه کارآفرینی روستایی مبتنی بر توانمندسازی شناختی و تبیین نقش محیط نهادی در آن: مطالعه موردی کسب‌وکارهای روستایی	عنوان کردند که کارآفرینی روستایی یکی از مباحث اصلی مطرح در کارآفرینی بخش عمومی است. امروزه نیاز فزاینده به کارآفرینی روستایی به‌منظور ایجاد واحدهای صنعتی با فرصت‌های شغلی فراوان برای اهالی روستاها احساس می‌شود. از این رو به باور صاحب‌نظران و نهادهای توسعه، کارآفرینی روستایی مداخله‌ای راهبردی برای ارتقای توسعه روستایی و تسریع در روند آن است.
فراهانی و همکاران (۱۳۹۷)	تحلیل عوامل مؤثر در کارآفرینی گردشگری روستایی مطالعه موردی: دهستان زوارم شهرستان	بیان می‌کنند کارآفرینی روستایی مناسب‌ترین راهبرد پاسخ‌گویی به چالش‌ها، به‌ویژه اقتصادی، در مناطق روستایی تشویق روستاییان برای گرایش به "تجارت خانگی" به شیوه کارآفرینی است. نتایج پژوهش موردی این پژوهشگران نشان داد که عوامل اقتصادی، اجتماعی، طبیعی-اکولوژیک و سازمانی برای ایجاد فضای گردشگری روستایی تأثیرگذار

نویسنده	عنوان	نتیجه
رئیس و همکاران (۱۳۹۵)	شیروان	می‌باشند.
	شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی کشاورزی در مناطق روستایی «مطالعه موردی: شهرستان سرباز»	به این نتیجه رسیده‌اند که پنج عامل اقتصادی، محیطی، اجتماعی، رفتاری و ترویجی در توسعه کارآفرینی کشاورزی نقش داشته‌اند که عوامل اقتصادی با میانگین رتبه‌ای ۳/۲۵ بیشترین تأثیرگذاری را بر کارآفرینی کشاورزی داشته و پس از آن عوامل محیطی، اجتماعی، رفتاری و ترویجی به ترتیب بیشترین تأثیر را بر کارآفرینی کشاورزی گذاشته‌اند.

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰.

بررسی پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که تاکنون مطالعه عمیقی در رابطه با ارزیابی عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی انجام نشده است. لذا این مسئله باعث شده است که در دهه‌های اخیر رویکرد کارآفرینی به‌عنوان یکی از راهبردهای توسعه روستایی مورد توجه قرار گرفته و نظریه‌پردازان، برنامه‌ریزان و مجریان دولتی درصدد برآیند تا با ارائه راهکارها و روش‌های جدید، از معضلات و مسائلی که در نواحی روستایی گریبان گیر آن‌ها هستند بکاهند (Chowdhury, 2007, p. 240).

روش‌شناسی و معرفی منطقه مورد مطالعه

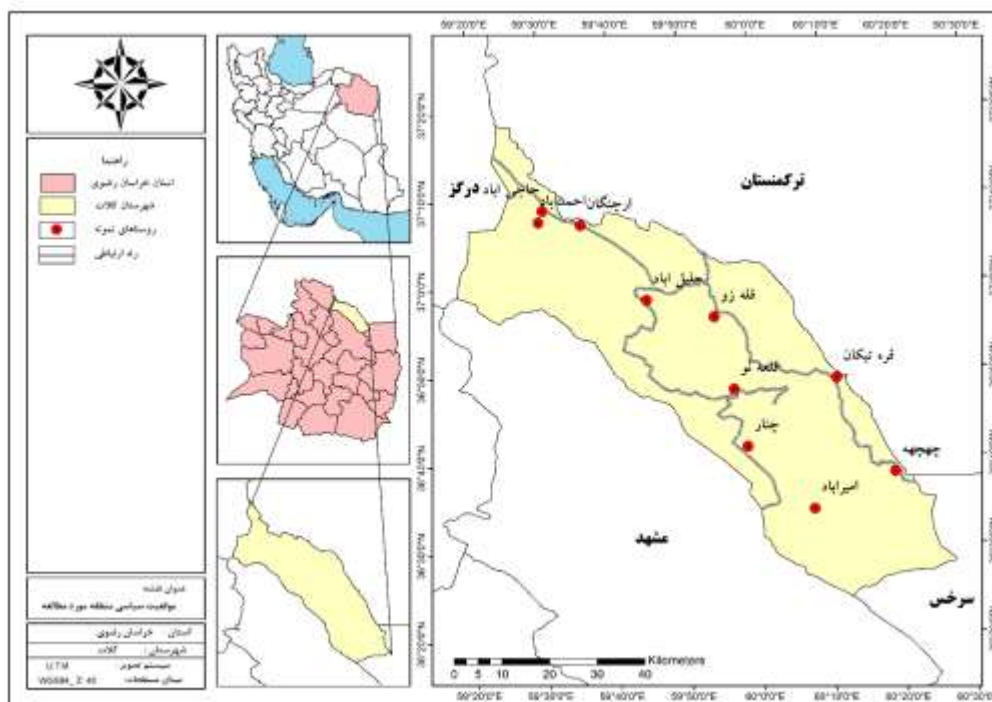
با توجه به آنکه تحقیق حاضر به ارزیابی عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان کلات) می‌پردازد لذا پژوهش حاضر، به لحاظ هدف تحقیق حاضر از نوع کاربردی و روش انجام آن توصیفی-تحلیلی است. برای جمع‌آوری اطلاعات لازم از دو روش اسنادی و میدانی (ابزار پرسشنامه) استفاده شده است. بنابراین در این تحقیق جهت پاسخگویی به سؤالات و سنجش درستی فرض اولیه تحقیق و واقعیت‌ها، اطلاعات و داده‌ها از منطقه مورد مطالعه جمع‌آوری گردیده است. در تحقیق حاضر با توجه به پرسش‌های مطرح شده و در راستای پاسخگویی علمی به این سؤالات، به تبیین چگونگی بودن و چرایی وضعیت مسئله و ابعاد آن پرداخته شده است. بر اساس چارچوب نظری، در پژوهش حاضر «توسعه کارآفرینی روستایی» متغیر وابسته و عوامل اقتصادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی "متغیرهای مستقل می‌باشند و با توجه به قلمرو زمانی و مکانی انجام تحقیق، جامعه آماری تحقیق شامل ۴۸ روستای با جمعیت بیشتر از ۱۰۰ نفر شهرستان در سال ۱۳۹۵ بوده که ۲۰ درصد آن‌ها (۱۰ روستا) با توجه به توزیع جغرافیایی مناسب بر اساس فرمول کوکران (با خطای ۰,۰۵) از مجموع ۲۱۳۰ خانوار ۳۲۶ سرپرست خانوار به‌عنوان نمونه انتخاب و به شرح جدول (۲) پرسشنامه‌ها جهت تکمیل در سطح روستاهای نمونه توزیع و جمع‌آوری گردید.

جدول (۲): روستاهای نمونه، حجم خانوار و تعداد نمونه در هر روستا (۱۳۹۵)

ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	پرسشنامه مورد نیاز
۱	جلیل‌آباد	۵۱	۸
۲	ارچنگان	۷۱	۱۱
۳	حاجی‌آباد	۷۰	۱۱
۴	امیرآباد	۷۴	۱۱
۵	قره‌تیکان	۷۵	۱۲

ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	پرسشنامه موردنیاز
۶	احمدآباد	۱۴۱	۲۲
۷	چهچه	۱۱۹	۱۸
۸	قلعه‌نو	۳۱۰	۴۷
۹	قله زو	۲۷۶	۴۲
۱۰	چنار	۹۴۳	۱۴۴
-	کل	۲۱۳۰	۳۲۶

مأخذ: مرکز آمار استانداری خراسان رضوی، ۱۳۹۵

شکل (۱): موقعیت روستاهای مورد مطالعه در شهرستان کلات در استان خراسان رضوی و کشور

ترسیم: نگارنده بر اساس نقشه پایه استانداری خراسان رضوی، ۱۳۹۵

پس از تعیین شدن نمونه‌ها، از طریق ابزار پرسشنامه محقق ساخته بر اساس شاخص‌ها، اقدام به جمع‌آوری داده‌ها به صورت میدانی گردیده است. قابل ذکر است که برای روایی شاخص‌ها از دو روش استفاده از پیشینه‌های مطالعاتی و همچنین پانل تخصصی متشکل از اساتید دانشگاهی و کارشناسان استفاده گردید. همچنین جهت ارزیابی پایایی داده‌ها از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد، نتایج (میزان آلفای کرونباخ ۰/۸۸)، نشان پایا و قابل اعتماد بودن داده‌ها برای انجام تحقیق می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی (آزمون علامت‌دار یک نمونه‌ای و تحلیل عاملی) در نرم‌افزار Spss استفاده شده است. همچنین برای اولویت‌بندی روستاها از لحاظ تأثیر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی روستایی، مدل ماباک (وزن دهی مورد استفاده در مدل Mabac مدل آنتروپی شانون می‌باشد) مورد استفاده قرار گرفته است و برای نمایش رتبه به دست آمده و تحلیل فضایی تأثیر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی روستایی از نرم‌افزار GIS استفاده شده است.

مبانی نظری تحقیق

کارآفرینی موضوع جدیدی در علوم اجتماعی نیست، باین‌حال، مانند دیگر مفاهیم انسانی و مدیریتی، دارای یک تعریف قطعی و مشخص نمی‌باشد و درک کامل از آن نیازمند داشتن دیدگاهی بین‌رشته‌ای است (رضایی، ۱۳۹۳: ۹۰ به نقل از ذبیحی و مقدسی، ۱۳۸۵). درعین‌حال نیز کارآفرینی مظهر یک پدیده پیچیده می‌باشد و به‌صورت یک فرایند، یک منبع و یا یک وضعیت بررسی می‌شود (Obaji & Olugu, 2014: 111-112). بحث علمی پیرامون کارآفرینی در سال ۱۹۴۲ توسط شوپمپتر^۲ آغاز شد. وی کارآفرینی را ایجاد ترکیبات جدید تعریف می‌کند که شامل معرفی کالاهای جدید، روش‌های جدید تولید، گشایش بازارهای جدید، منابع جدید عرضه و سازمان‌های جدید می‌شود. واژه کارآفرینی از کلمه فرانسوی «Entrepreneurs» به معنای «متعهد شدن» نشأت گرفته است. کارآفرینی اولین بار مورد توجه اقتصاددانان قرار گرفت و تمامی مکاتب اقتصادی تاکنون به نحوی کارآفرینی را در نظریه‌های اقتصادی خویش تشریح نموده‌اند؛ بنابراین، مفهوم کارآفرینی ایده جدید و متعلق به عصر حاضر نمی‌باشد بلکه قبل از قرون وسطی مطرح بوده که در طول زمان دچار تحولات شده است (سجاسی قیداری، ۱۳۹۱: ۳۱).

نگاهی گذرا به سیر تاریخی مفهوم کارآفرینی نشان می‌دهد که کارآفرینی ابتدا فقط در حوزه موزیک مطرح بوده است و پس‌از آن در سال ۱۹۳۳ کارآفرینی وارد حوزه‌های جدیدتر و وسیع‌تر کسب‌وکار شد. از کارآفرینی تعاریف مختلفی ارائه شده است. دانشمندان علوم اجتماعی، روانشناسی، اقتصاد و مدیریت هر یک تعاریف خاصی برای کارآفرینی دارند. تعاریف کارآفرینی را می‌توان در یکی از سه گروه ذیل طبقه‌بندی کرد:

- ۱- تعاریفی که بر خصوصیات و یا ویژگی شخصیتی تأکید می‌کنند؛
- ۲- تعاریفی که بر فرایند کارآفرینی و نتایج آن تأکید دارند؛
- ۳- تعاریفی که متمرکز بر فعالیت‌هایی هستند که کارآفرینان انجام می‌دهند (عباس‌زاده، ۱۳۹۳: ۴).

جدول (۳): تعریف کارآفرینی در رشته‌های مختلف علمی

رشته علمی	تعریف
اقتصاد	کارآفرین کسی است که منابع، نیروی کار، مواد و سایر دارایی‌ها را باهم ترکیب می‌کند تا ارزش آن‌ها را نسبت به قبل بیشتر نماید.
روانشناسی	کارآفرین کسی است که به‌وسیله نیروهای شخصی خود به‌پیش می‌رود، نیروهایی از قبیل نیاز به کسب کردن یا رسیدن به چیزی، تغذیه نمودن، انجام دادن یا شاید فرار از قدرت اختیار دیگران.
مدیریت	فرایند اداره و راهبری، سازمان و ایجاد جو و محیط کارآفرینانه را کارآفرینی می‌نامند.
جامعه‌شناسی	کارآفرینی نقشی است که افراد به‌منظور ایجاد شرکت‌های نوپا به عهده می‌گیرند و کارآفرین فردی است که این نقش را بر عهده می‌گیرد.

مأخذ: سجاسی قیداری، ۱۳۹۱: ۳۱.

کارآفرینی و توسعه اقتصادی روستاها

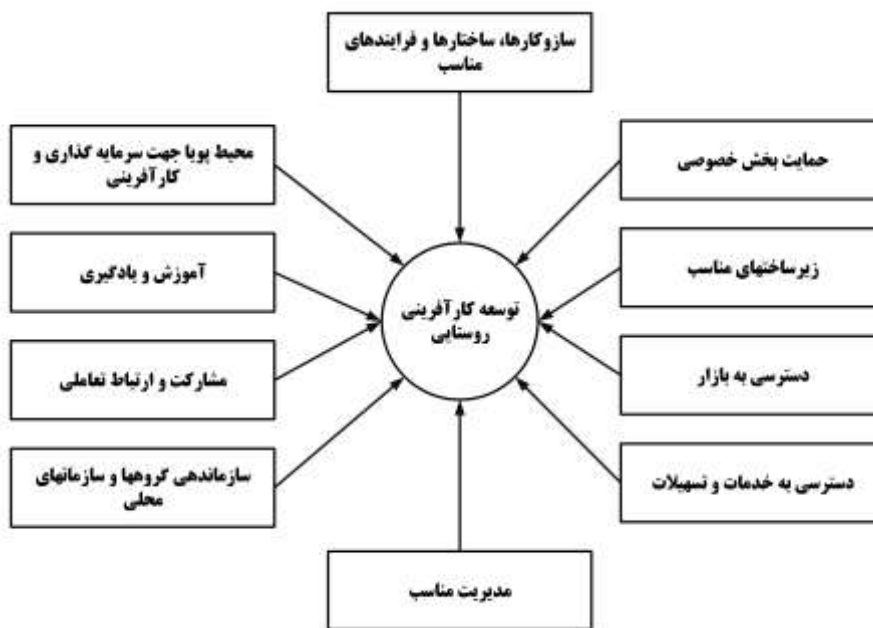
کارآفرینی به عنوان یک رشته علمی از اهمیت زیادی برخوردار است که نه تنها به عنوان حلقه اتصال بین اختراع، نوآوری و تولید محصولات و خدمات جدید نقش ایفا می‌کند، بلکه به عنوان موتور رشد و توسعه اقتصادی نیز عمل می‌کند (نجفی کانی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۹ به نقل از Dobrev and Branett, 2005: 25). نگاهی به سیر تاریخی نظریات توسعه اقتصادی نشان می‌دهد که جدیدترین آن‌ها تأکید دارند که توسعه صنعت و پیشرفت در اقتصاد یک جامعه مبتنی بر تغییر ایده‌ها و خلق نوآوری‌ها است و بدون قرار گرفتن در صف پیشروان علم و نوآوری، هیچ کشوری در پی‌موردن سریع مسیر توسعه موفق نخواهد بود. بر این اساس اکثر کشورها در سرتاسر جهان برنامه‌هایی اتخاذ کرده‌اند تا از کارآفرینی در جوامع خود حمایت کنند (Obaji & Olugu, 2014: 109). ترویج و توسعه کارآفرینی به مدت‌زمان طولانی در سطح اتحادیه اروپا پشتیبانی شده است و در حال حاضر یکی از اصلی‌ترین جهت‌گیری‌های استراتژی ۲۰۲۰ اروپا است که هدف آن ایجاد شغل‌های بیشتر و تضمین شرایط زندگی بهتر برای مردم در سال‌های آینده است. بر این اساس، کارآفرینی راه‌حلی برای بسیاری از کشورهای عضو اتحادیه اروپا (EU) است (Sima, ۱۱۹: ۲۰۱۶). به طوری که در دهه‌های اخیر تغییرات شگرفی در ساختار اجتماعی-اقتصادی مناطق روستایی در کشورهای صنعتی به وجود آمده است و کارآفرینی به عنوان شیوهی بسیار مهمی در حفظ پویایی جوامعی با ابعاد کوچک، پراکنده و وابسته و در جهت استفاده حداکثری از منابع محدود موجود رشد یافته است (Fuller-Love & etal, 2008: 289). لذا کارآفرینی روستایی به عنوان راهکاری مناسب برای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی در مناطق روستایی در جهت تغییر الگوی زندگی کنونی به الگوی مطلوب و شایسته انسانی، کاهش شکاف شهر و روستا، ایجاد برابری اقتصادی، اجتماعی، محیطی و نهادی است و در عین حال ابزاری مهم برای رسیدن به توسعه پایدار به شمار می‌آید (موحد و یعقوبی فرانی، ۱۳۹۱: ۵۴). بنابراین کارآفرینی روستایی عبارت از ایجاد کسب‌وکار با بهره‌گیری از فرصت‌های محلی همراه با نوآوری و تلاش و پشتکار زیاد و پذیرش خطرهای مالی، روحی و اجتماعی که باانگیزه‌های مختلف از جمله توفیق طلبی، رضایت بخشی، استقلال و کسب سود مالی انجام می‌شود (حسینی نیا و فلاحی، ۱۳۹۶: ۲۶). همچنین با توجه به چالش‌های جاری در این مناطق موفقیت و آینده‌ی بسیاری از این قلمروها به ظرفیت مردم محلی برای نوآوری و شناسایی فرصت‌های کسب‌وکار جدید که شغل و ثروت ایجاد می‌کنند و شرایط محلی زندگی را بهبود می‌بخشند مرتبط است. علاوه بر این، پارادایم جدید روستایی بر ترویج کسب‌وکار روستایی به عنوان یکی از چهار اولویت توسعه روستایی تأکید می‌کند (Pato & Kastenholz, 2017: 2). همچنین یک کسب‌وکار روستایی باید ماهیت عوامل درون‌زا (مثلاً ویژگی‌های شخصی کارآفرین - صفات و مهارت‌ها) و عوامل خارجی تأثیرگذار بر توانایی بالقوه استراتژیک و فعالیت کسب‌وکار در مناطق روستایی را در نظر بگیرد. بنابراین، کسب‌وکارهای روستایی تحت تأثیر طیف وسیعی از عوامل قرار دارند، از جمله جغرافیا، مکان فیزیکی، دسترسی به حمل‌ونقل و توزیع شبکه‌ها، نزدیکی به بازار، اندازه و مهارت نیروی کار، فرهنگ و شبکه‌های اجتماعی و سرمایه. به طور کلی می‌توان گفت یک کسب‌وکار روستایی یک سرمایه‌گذاری با مشخصات زیر است:

محل اولیه آن در یک محیط روستایی است؛

مردم محلی را استخدام می‌کند، یعنی در یک منطقه رفت‌وآمد به محیط کار مشخص؛

به ارزش افزوده ناخالص داخلی کمک می‌کند (Pato & Kastenholz, 2017:7).

لذا برای جوامع روستایی، حمایت و تقویت محیط کارآفرینی و نوآوری، یکی از مهم‌ترین اقدامات و استراتژی‌های است که می‌تواند باعث تغییرات اقتصادی مهم در مناطق روستایی شود (Sima, 2016: 120). کارآفرینان روستایی از نظر اقتصادی می‌توانند دو تأثیر کلی بر جامعه داشته باشند: اول اینکه تولیدکننده ثروت باشند و دوم این که به عنوان توزیع‌کننده ثروت عمل کنند. روستاییانی که تمایل به فعالیت‌های کارآفرینی دارند باید توانایی ترکیب منابع مالی، فناوری، دانش و تجربه را دارا بوده و بتوانند از فرصت‌ها به صورت مؤثر و کارا استفاده نمایند (موحدی و یعقوبی فرانی، ۱۳۹۱:۸۸). باین وجود نیز اکثر صاحب‌نظران توسعه روستایی یکی از دلایل عمده مشکلات روستایی را پایین بودن نرخ بهره‌وری، کمبود سرمایه و منابع مالی، بیکاری و اشتغال ناقص، مهاجرت، فقر و تنگدستی می‌دانند. بنابراین با توجه به اینکه کارآفرینان در اجتماع، سبب پویایی و افزایش بهره‌وری شده و در سطح اجتماع ارزش کار را افزایش می‌دهند و روحیه سعی و تلاش در بدنه جامعه را بالا می‌برند. کارآفرینان سبب تشویق جامعه به کارهای خلاق و کارآفرین می‌شوند و همین امر سبب رشد و بالندگی در اجتماع می‌شود. زمانی که کارآفرینی به عنوان یک شیوه زندگی توسط اکثریت افراد یک جامعه پذیرفته شود، آن جامعه بسیار سریع توسعه می‌یابد (شاه‌حسینی، ۱۳۸۳: ۷۴). بنابراین کارآفرینی از مهم‌ترین منابع رشد و توسعه اقتصادی مناطق روستایی به شمار می‌رود (Barringer & Ireland, 2006: 3)؛ و نقش اساسی را در تولید درآمد، ایجاد و نقش اساسی را در تولید درآمد، ایجاد اشتغال، ریسک‌پذیری اقتصادی و سرمایه‌گذاری در جوامع روستایی ایفا می‌کند (Habbershon, 2006: 15). با بررسی مدل کارآفرینی روستایی درمی‌یابیم که کارآفرینان به عنوان محرک اقتصادی در مناطق روستایی در نظر گرفته شده و مورد حمایت سیاست‌گذاران، دولت و مردم محلی، بخش خصوصی و تشکل‌های غیردولتی قرار می‌گیرند. در این مدل ده مؤلفه برای توسعه کارآفرینی در نواحی روستایی وجود دارد که می‌توان آن‌ها را از نظر کلی در سه بخش زیر تقسیم‌بندی نمود: ۱- عناصر نهادی و سازمانی ۲- عناصر مربوط به زیرساخت‌ها، خدمات و تسهیلات ۳- عناصر مربوط به مشارکت، ارتباطات و یادگیری (موحدی و یعقوبی فرانی، ۱۳۹۱:۸۸).

شکل (۲): مدل اقتصادی توسعه کارآفرینی روستایی

مأخذ: (موحدی و یعقوبی فرنی، ۱۳۹۱: ۸۸، افتخاری و سجاسی، ۱۳۸۹، به نقل از جی.تی.زد، ۲۰۰۳)

یافته‌های تحقیق

بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل‌های حاصل از تکمیل پرسشنامه‌ها در سطح روستاهای مورد مطالعه مشخص شد، از نظر جنسیت ۶۷/۸ درصد مرد و ۳۲/۲ درصد زن بودند. از نظر گروه‌بندی سنی ۱۱/۳ درصد کمتر از ۲۵ سال، ۶۳/۸ درصد بین ۲۵ تا ۴۵ سال، ۱۹/۹ درصد بین ۴۵ تا ۶۵ سال و ۳/۱ درصد بالای ۶۵ سال بوده است همچنین از لحاظ تحصیلات، در نمونه مورد بررسی ۷/۴ درصد بی‌سواد، ۲۷/۳ درصد ابتدایی، ۱۷/۸ درصد راهنمایی و متوسطه، ۲۳/۶ درصد دیپلم، ۴/۳ درصد فوق‌دیپلم، ۱۵ درصد لیسانس و ۴/۳ درصد فوق‌لیسانس و بالاتر بوده است. وضعیت سابقه اقامت در روستا نیز مشخص شد که ۵/۲ درصد کمتر از ۵ سال، ۴ درصد بین ۵ تا ۱۰ سال، ۵/۲ درصد بین ۱۱ تا ۱۵ سال، ۹/۵ درصد بین ۱۵ تا ۲۰ سال و ۷۵/۸ درصد بالای ۲۰ سال بودند. ضرورت کارآفرینی در روستا در نمونه مورد بررسی ۵۳/۷ درصد خیلی زیاد، ۱۵/۶ درصد زیاد، ۱۴/۱ درصد متوسط، ۹/۲ درصد کم و ۷/۴ درصد خیلی کم را انتخاب کرده‌اند، همچنین در رابطه با سابقه انجام پروژه کارآفرینی در روستاهای مورد مطالعه ۳۵/۹ درصد دارای سابقه انجام و ۶۱/۳ درصد فاقد سابقه انجام بوده است. ۲/۸ درصد به این سؤال پاسخ ندادند.

جدول (۴): ویژگی‌های فردی جامعه مورد مطالعه

درصد	شاخص	درصد	شاخص	
۵،۲	کمتر از ۵ سال	سابقه اقامت در روستا	۶۷،۸	مرد
۴،۰	بین ۵ تا ۱۰ سال		۳۲،۲	زن
۵،۲	بین ۱۱ تا ۱۵ سال		۱۱،۳	کمتر از ۲۵ سال
				جنسیت
				سنی

۹,۵	بین ۱۵ تا ۲۰ سال		۶۳,۸	بین ۲۵ تا ۴۵ سال	
۷۵,۸	بالای ۲۰ سال		۱۹,۹	بین ۴۵ تا ۶۵ سال	
۵۳,۷	خیلی زیاد	ضرورت کارآفرینی	۳,۱	بالای ۶۵ سال	تحصیلات
۱۵,۶	زیاد		۷,۴	بی سواد	
۱۴,۱	متوسط		۲۷,۳	ابتدایی	
۹,۲	کم		۱۷,۸	راهنمایی و متوسطه	
۷,۴	خیلی کم		دیپلم	۲۳,۶	
۳۵,۹	دارای سابقه	سابقه انجام پروژه	۴,۳	فوق دیپلم	
۶۱,۳	فاقد سابقه	کارآفرینی	۱۵,۰	لیسانس	
۲,۸	بدون پاسخ		۴,۳	فوق لیسانس و بالاتر	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

وضعیت پاسخ‌دهندگان به گویه‌ی تأثیر بازاریابی برای محصولات تولیدی در توسعه کارآفرینی روستایی، ۲۱,۶ گزینه خیلی کم، ۲,۸ کم، ۹,۵ درصد متوسط، ۱۶,۴ درصد زیاد و ۳۹,۶ درصد نیز گزینه خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند که میانگین کل برای این گویه ۳,۳ بوده که از حد متوسط بالاتر بوده است.

وضعیت پاسخ‌دهندگان به تأثیر دسترسی آسان به بازار در توسعه کارآفرینی روستایی در نمونه موردبررسی شامل ۲۰/۹ درصد خیلی کم، ۵ درصد کم، ۸/۷ درصد متوسط، ۱۵/۶ درصد زیاد و ۴۹/۷ درصد خیلی زیاد بوده است.

وضعیت پاسخ‌دهندگان به تأثیر تشویق سرمایه‌گذاران محلی در توسعه کارآفرینی روستایی در نمونه موردبررسی شامل ۱۷/۲ درصد خیلی کم، ۲/۷ درصد کم، ۸/۷ درصد متوسط، ۱۹/۳ درصد زیاد و ۵۰/۴ درصد خیلی زیاد بوده است.

وضعیت پاسخ‌دهندگان به گویه‌ی تأثیر معرفی زمینه‌های مناسب سرمایه‌گذاری در توسعه کارآفرینی روستایی، ۱,۸ گزینه خیلی کم و کم ۱,۵ درصد متوسط، ۳۵,۹ درصد زیاد و ۴۶,۹ درصد نیز گزینه خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند که میانگین کل برای این گویه ۴,۲ بوده که از حد متوسط بالاتر بوده، و بالاترین میانگین را در بین عوامل اقتصادی مؤثر بر کارآفرینی روستایی را به خود اختصاص داده است.

همچنین وضعیت گویه میزان تأثیر داشتن نیروی انسانی ماهر (باسواد و باتجربه) در خانواده، بر توسعه کارآفرینی روستایی چگونه است؟ بدین قرار بوده است که ۲,۵ درصد گزینه خیلی کم، ۴,۶ کم، ۱۴,۷ متوسط، ۳۷,۷ زیاد و ۴,۵ درصد نیز گزینه خیلی زیاد را انتخاب کرده بودند و میانگین این گویه ۴,۰۹ به دست آمده که از میانگین بالایی برخوردار بوده است.

وضعیت پاسخ‌دهندگان به تأثیر فراهم بودن منابع مالی در توسعه کارآفرینی روستایی در نمونه تحت بررسی شامل ۲۱/۸ درصد خیلی کم، ۴/۳ درصد کم، ۸/۹ درصد متوسط، ۱۹/۶ درصد زیاد و ۴۲/۹ درصد خیلی زیاد بوده است. و میانگین این گویه ۳,۵۹ به دست آمده که از میانگین بالایی برخوردار بوده است.

وضعیت پاسخ‌دهندگان به تأثیر کاهش تعرفه خدمات عمومی در توسعه کارآفرینی روستایی در نمونه تحت بررسی شامل ۱۸/۷ درصد خیلی کم، ۴/۹ درصد کم، ۸/۳ درصد متوسط، ۱۹/۶ درصد زیاد و ۴۵/۴ درصد خیلی زیاد بوده است و میانگین این گویه ۳,۷ به دست آمده که از میانگین متوسطی برخوردار بوده است.

وضعیت پاسخ‌دهندگان به تأثیر کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری در توسعه کارآفرینی روستایی در نمونه تحت بررسی شامل ۱۴/۱ درصد خیلی کم، ۰/۳ درصد کم، ۶/۴ درصد متوسط، ۲۵/۲ درصد زیاد و ۵۲/۱ درصد خیلی زیاد بوده است و میانگین این گویه ۴,۰۲ به دست آمده که از میانگین بالایی برخوردار بوده است.

وضعیت پاسخ‌دهندگان به تأثیر فراهم کردن انرژی ارزان در توسعه کارآفرینی روستایی در نمونه تحت بررسی شامل ۴/۳ درصد خیلی کم، ۴ درصد کم، ۱۴/۱ درصد متوسط، ۳۴ درصد زیاد و ۴۲ درصد خیلی زیاد بوده است. و میانگین این گویه ۴,۰۹ به دست آمده که از میانگین بالایی برخوردار بوده است.

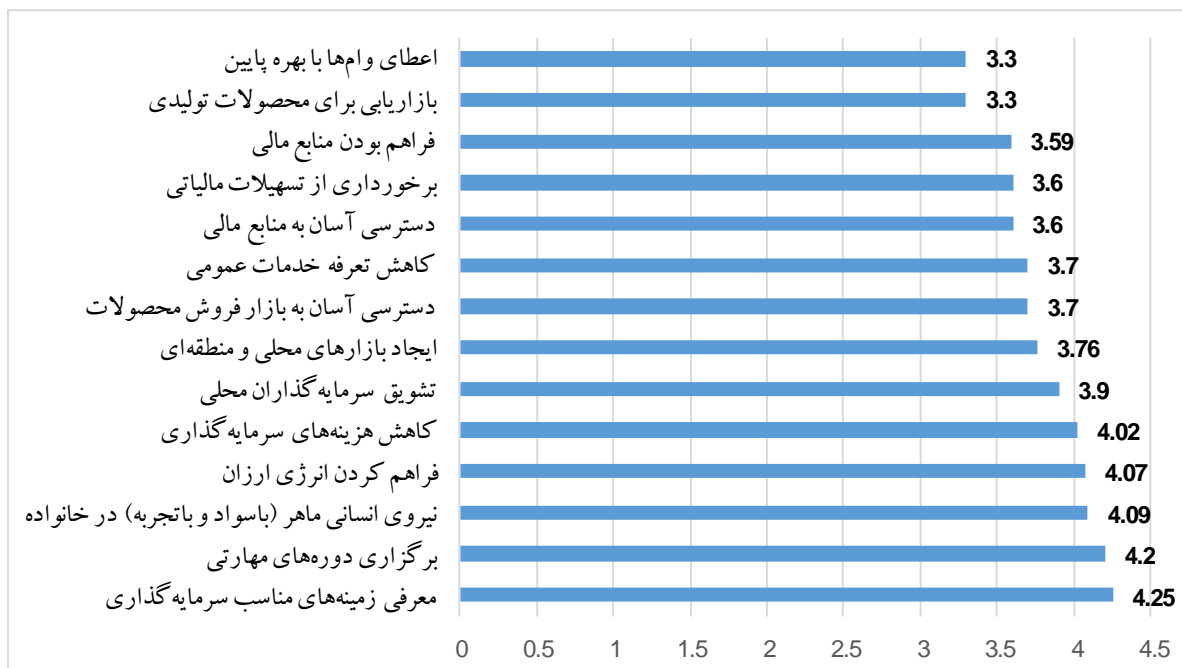
وضعیت پاسخ‌دهندگان به تأثیر برگزاری دوره‌های مهارتی در توسعه کارآفرینی روستایی در نمونه تحت بررسی شامل ۴ درصد خیلی کم، ۱/۲ درصد کم، ۱۱/۳ درصد متوسط، ۳۵ درصد زیاد و ۴۶ درصد خیلی زیاد بوده است. و میانگین این گویه ۴,۲۰ به دست آمده که از میانگین بالایی برخوردار بوده است.

جدول (۴): تأثیر عوامل اقتصادی بر توسعه کارآفرینی روستایی

عوامل اقتصادی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین
بازاریابی برای محصولات تولیدی	۳۱,۶	۲,۸	۹,۵	۱۶,۴	۳۹,۶	۳,۳
نیروی انسانی ماهر (باسواد و باتجربه) در خانواده	۲,۵	۴,۶	۱۴,۷	۳۷,۷	۴۰,۵	۴,۰۹
معرفی زمینه‌های مناسب سرمایه‌گذاری	۱,۸	۱,۸	۱,۵	۳۵,۹	۴۶,۹	۴,۲۵
دسترسی آسان به منابع مالی	۱۷,۸	۷,۱	۱۰,۱	۲۱,۲	۴۳,۹	۳,۶
دسترسی آسان به بازار فروش محصولات	۲۰,۹	۵	۸,۷	۱۵,۶	۴۹,۷	۳,۷
تشویق سرمایه‌گذاران محلی	۱۷,۲	۲,۷	۸,۷	۱۹,۸	۵۰,۴	۳,۹
برخورداری از تسهیلات مالیاتی	۲۰,۶	۲,۸	۸,۶	۲۴,۲	۴۳,۹	۳,۶
اعطای وام‌ها با بهره پایین	۳۵,۹	۰,۹	۷,۷	۱۱,۷	۴۳,۹	۳,۳
ایجاد بازارهای محلی و منطقه‌ای	۲۰,۲	۲,۱	۱۰	۱۵,۶	۵۱,۹	۳,۷۶
فراهم بودن منابع مالی	۲۱,۸	۴,۳	۹,۸	۱۹,۶	۴۲,۹	۳,۵۹
کاهش تعرفه خدمات عمومی	۱۸,۷	۴,۹	۸,۳	۱۹,۶	۴۵,۴	۳,۷
کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری	۱۴,۱	۰,۳	۶,۴	۲۵,۲	۵۲,۱	۴,۰۲
فراهم کردن انرژی ارزان	۳,۴	۴,۰	۱۴,۱	۳۴,۰	۴۲,۰	۴,۰۷
برگزاری دوره‌های مهارتی	۴,۰	۱,۲	۱۱,۳	۳۵,۰	۴۶,۰	۴,۲۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

همچنین شکل (۳) میانگین عوامل مؤثر نشان داد که مؤثرترین عامل اقتصادی بر توسعه کارآفرینی روستایی در روستاهای شهرستان کلات عامل معرفی زمینه‌های مناسب سرمایه‌گذاری با میانگین ۴,۲۵ می‌باشد و در مرتبه بعدی نیز عامل برگزاری دوره‌های مهارتی با میانگین ۴,۲ می‌باشد. همچنین کم‌اهمیت‌ترین عامل نیز دو عامل اعطای وام‌ها با بهره پایین و بازاریابی برای محصولات تولیدی با میانگین ۳,۳ می‌باشد.

شکل (۳): میانگین عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی

در مرحله‌ی اول مطالعه حاضر اثرات شناسایی شده عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی بر اساس چند متغیر کلی ارائه می‌شود. بدین منظور از تحلیل عاملی به روش «تجزیه مؤلفه‌های اصلی» استفاده گردید که هدف از انجام آن رفع مشکل وابستگی درونی مجموعه‌ای از متغیرها و تلخیص آن‌ها در چند مؤلفه یا عامل است.

الف- انتخاب متغیرها برای تحلیل عاملی: در مرحله انتخاب متغیرها با تشکیل ماتریس همبستگی، متغیرهایی که با هیچ‌یک از متغیرهای دیگر همبستگی ندارند، حذف می‌شوند. یکی از راه‌های بررسی وجود همبستگی بین متغیرها مقدار آماره KMO است که دامنه آن از ۰ تا ۱ در نوسان است، چنانچه مقدار این آماره بیش از ۰/۷۰ باشد، همبستگی‌های موجود برای تحلیل عاملی مناسب هستند (غیاثوند، ۱۳۸۷، ۲۲۹). جدول شماره (۵) معیار KMO و نتایج آزمون بارتلت را نشان می‌دهد:

جدول (۵): نتایج آماره KMO و آزمون بارتلت در مورد اثرات عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار بارتلت	KMO مقدار
۰,۰۰	۹۱,۰۰	۹۱۳,۸۷	۰,۸۲

مأخذ: یافته‌های پژوهش ۱۴۰۰

با توجه به جدول، مقدار آماره KMO برابر با ۰/۷۴ می‌باشد که تأییدکننده تحلیل عاملی و بیانگر مناسب بودن آن است. همچنین، نتایج آزمون کرویت بارتلت نیز در سطح ۰/۰۰ معنادار است ($\text{sig} < 0/01$); به این مفهوم که بین متغیرها همبستگی معناداری وجود دارد.

ب. استخراج عوامل: جدول (۶) مقدار ویژه و درصد واریانس و درصد واریانس تراکمی متناظر با عامل‌ها را نشان می‌دهد. بلوک اول بلوک مقادیر ویژه اولیه است. مقادیر ویژه اولیه برای هر یک از عامل‌ها در قالب مجموع واریانس

تبيين شده برآورد می‌شود. واریانس تبیین شده برحسب درصدی از کل واریانس و درصد تجمعی است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، در تحلیل عاملی، ۳ عامل دارای مقدار ویژه بیشتر از ۱ هستند. با توجه به درصد تجمعی بلوک اول مشاهده می‌شود که در مجموع، عوامل اول تا سوم شامل ۴۹,۳۴٪ از تغییرات می‌شوند. در بلوک دوم، عامل‌هایی ارائه شده‌اند که مقادیر ویژه آن‌ها بزرگ‌تر از عدد ۱ است. بلوک سوم نیز به عامل دوران مربوط می‌شود. این بلوک مجموعه مقادیر عامل‌های استخراج شده بعد از چرخش را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، عامل‌های به-دست‌آمده با روش Varimax چرخش داده شدند. عامل‌های اول تا سوم-درمجموع، ۴۹,۳۴٪ از واریانس را تبیین می‌نمایند.

جدول (۶): عامل‌های استخراج شده، مقادیر ویژه و درصد تبیین واریانس آن‌ها از مجموعه شاخص‌ها

Rotation Sums of Squared Loadings			Extraction Sums of Squared Loadings			Initial Eigenvalues			Component
Cumulative %	% of Variance	Total	Cumulative %	% of Variance	Total	Cumulative %	% of Variance	Total	
۲۱,۵۲	۲۱,۵۲	۳,۰۱	۲۸,۶۵	۲۸,۶۵	۴,۰۱	۲۸,۶۵	۲۸,۶۵	۴,۰۱	1
۳۶,۷۱	۱۵,۱۹	۲,۱۳	۴۱,۴۸	۱۲,۸۳	۱,۸۰	۴۱,۴۸	۱۲,۸۳	۱,۸۰	2
۴۹,۳۴	۱۲,۶۳	۱,۷۷	۴۹,۳۴	۷,۸۶	۱,۱۰	۴۹,۳۴	۷,۸۶	۱,۱۰	3

مأخذ: یافته‌های پژوهش ۱۴۰۰

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، به تعداد مؤلفه‌ها یا عوامل در بلوک اول، مقدار ویژه و درصد واریانس و درصد واریانس تراکمی مشخص می‌گردد. مطابق با جدول (۶)، سه عامل اول دارای مقادیر ویژه بزرگ‌تر از ۱ هستند و جمعاً ۴۹,۳۴٪ از واریانس مجموعه ۴۹ متغیر یادشده در خصوص اثرات عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی را تبیین می‌کنند که درصد موردقبول و بالایی به شمار می‌آید؛ بنابراین، همه این عوامل مقادیر ویژه بزرگ‌تر از واحد دارند؛ اما اهمیت و نقش عامل اول با درصد تبیین ۲۱,۵۲٪ بیش از دو عامل بعدی است. از آنجایی که عامل اول با مقدار ویژه ۳,۰۱ به‌تنهایی ۲۱,۵۲٪ از واریانس را تبیین می‌کند، مهم‌ترین عامل معرفی می‌شود.

د: نام‌گذاری عامل‌ها: جدول زیر بارهای عاملی ۳ عامل باقی‌مانده پس از چرخش را نشان می‌دهد. هرچقدر مقدار قدر مطلق ضرایب بیشتر باشد و به یک نزدیک‌تر باشد، عامل مربوطه اثر بیشتری در کل تغییرات (واریانس) دارد. با توجه به میزان همبستگی هریک از شاخص‌ها و نتیجه تحلیل عاملی روی ۱۴ شاخص، ۳ عامل به‌عنوان اثرات اصلی شناسایی شد و امکان نام‌گذاری عامل‌ها فراهم گردید. متغیرهای بارگذاری شده را می‌توان به شرح ذیل تحلیل و نام‌گذاری کرد.

جدول (۷): متغیرهای بارگذاری شده در اثرات سه‌گانه عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی

شماره اثر/ نام / مقدار ویژه / درصد واریانس تبیین شده	بار عاملی	متغیر
اثرات اول: تأمین مالی مقدار ویژه: ۳,۰۱ درصد واریانس: ۲۱,۵۲	۰,۵۹	ایجاد بازارهای محلی و منطقه‌ای
	۰,۶۰	اعطای وام‌ها با بهره پایین
	۰,۶۳	برخورداری از تسهیلات مالیاتی
	۰,۶۴	فراهم بودن منابع مالی

متغیر	بار عاملی	شماره اثر / نام / مقدار ویژه / درصد واریانس تبیین شده
بازاریابی برای محصولات تولیدی	۰,۷۲	
دسترسی آسان به منابع مالی	۰,۷۶	
دسترسی آسان به بازار فروش محصولات	۰,۶۹	
تشویق سرمایه گذاران محلی	۰,۵۳	اثرات دوم: فراهم بودن سرمایه مقدار ویژه: ۲,۱۳ درصد واریانس: ۱۵,۱۹
کاهش تعرفه خدمات عمومی	۰,۵۶	
کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری	۰,۷۲	
فراهم کردن انرژی ارزان	۰,۶۵	
نیروی انسانی ماهر (باسواد و باتجربه) در خانواده	۰,۵۳	اثرات سوم: مهارت در کارآفرینی مقدار ویژه: ۱,۷۷ درصد واریانس: ۱۲,۶۳
معرفی زمینه‌های مناسب سرمایه‌گذاری	۰,۷۱	
برگزاری دوره‌های مهارتی	۰,۷۸	

مأخذ: یافته‌های پژوهش ۱۴۰۰

در این بررسی به کمک روش تحلیل عاملی که روشی چند متغیره است به تفسیر روابط میان ۱۴ اثر شناسایی شده و ترکیب بهینه آن‌ها در قالب ۳ عامل معنادار پرداخته شد. مهم‌ترین اثرات شناسایی شده در این تحقیق «عامل تأمین مالی» با ۲۱,۵۲ درصد واریانس تبیین شده است. در این زمینه «دسترسی آسان به منابع مالی» با ضریب همبستگی ۰,۷۶ در اولویت اول قرار دارد. دومین اثر «فراهم بودن سرمایه» است که در این زمینه «کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری» با ضریب همبستگی ۰,۷۲ در اولویت دوم قرار دارد. سومین اثر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی «مهارت در کارآفرینی» است که در این زمینه «برگزاری دوره‌های مهارتی» با ضریب همبستگی ۰,۷۸ در اولویت سوم قرار دارد.

در ادامه برای بررسی میانگین با توجه به آنکه متغیر تأثیر عوامل اقتصادی (تأمین مالی، فراهم بودن سرمایه و مهارت در کارآفرینی) در توسعه کارآفرینی روستایی در روستاهای مورد مطالعه، دارای توزیع غیر نرمال است لذا از آزمون ناپارامتری علامت یک نمونه‌ای برای بررسی میانگین عوامل اقتصادی (فراهم بودن سرمایه و تأمین بازار) در توسعه کارآفرینی روستایی در روستاهای شهرستان کلات استفاده شده است. لذا با توجه به آنچه در جدول (۸) قابل مشاهده می‌باشد میانگین محاسبه شده از نظر ساکنان با میانگین فرضی (۳) سنجش شده و ثابت می‌گردد که میانگین واقعی نظر کل پاسخگویان در هر سه عامل و متغیر عوامل اقتصادی از ۳ بزرگ‌تر و در حد متوسط به بالا است. همچنین با توجه به میزان معناداری که در جدول مذکور قابل مشاهده می‌باشد این معناداری به دست آمده برای این شاخص‌ها و متغیر؛ کمتر از ۰/۰۵ است لذا معنادار بوده و قابلیت تعمیم به کل ساکنان را دارد. بدین معنی که میانگین نظر ساکنان در این شاخص‌ها و متغیر مورد بررسی بیشتر از مقدار مورد آزمون (عدد ۳) می‌باشد. که این نتیجه گویای این مسئله می‌باشد که از نظر ساکنان وضعیت متغیر عوامل اقتصادی (تأمین مالی، فراهم بودن سرمایه و مهارت در کارآفرینی) در توسعه کارآفرینی روستایی در وضعیت تقریباً مناسبی قرار گرفته است.

جدول (۸): بررسی میانگین شاخص عوامل اقتصادی (فراهم بودن سرمایه و تأمین بازار) در توسعه کارآفرینی روستایی

عوامل	میانگین	انحراف معیار	میان	تعداد کمتر از میان	تعداد مساوی میان	تعداد بیشتر از میان	سطح معنی داری
تأمین مالی	۳,۵۳	۱,۱۴	۳,۶۷	۱۵۹	۱۲	۱۵۵	۰,۰۰۰
فراهم بودن سرمایه	۳,۸۸	۰,۹۰	۴,۰۰	۱۴۱	۳۱	۱۵۴	۰,۰۰۰
مهارت در کارآفرینی	۴,۱۹	۰,۶۸	۴,۳۳	۱۴۳	۵۷	۱۲۶	۰,۰۰۰
عوامل اقتصادی	۳/۶۵	۱/۰۲	۳/۶۷	۷۲	۱۳	۲۴۳	۰/۰۰۰۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

تحلیل فضایی تأثیر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی روستایی منطقه مورد مطالعه

در جهت تحلیل فضایی تأثیر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی روستایی در منطقه مورد مطالعه از طریق مدل MABAC استفاده شده است. روش ماباک Multi-Attributive Border Approximation area Comparison مخفف MABAC تخمین مقایسه سطوح مبتنی بر بردار چند شاخصه می‌باشد. پاموکار و سایرکویک به سال ۲۰۱۵ این روش را ارائه کردند. در این مقاله کاربرد یک روش جدید تصمیم‌گیری چندمعیاره برای انتخاب گزینه بهینه ارائه شده است. برای انجام مدل ماباک مراحل زیر طی می‌شود. مرحله اول: تشکیل ماتریس تصمیم: در این مرحله میانگین عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی روستایی به تفکیک روستاهای مورد مطالعه در جدول (۹) ارائه شده است.

جدول (۹): میانگین عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی روستایی به تفکیک روستاهای مورد مطالعه

شاخص	اصد آباد	ارینگان	ایر آباد	بیل آباد	بندر	بهره	بهره آباد	قوه تکران	قلعه نو	قله زو
تأمین مالی	۳,۲۲	۳,۲۸	۲,۷۴	۴,۱۵	۳,۵۰	۳,۵۴	۳,۲۷	۳,۵۴	۳,۹۱	۳,۵۸
فراهم بودن سرمایه	۳,۵۷	۳,۸۹	۳,۵۵	۳,۶۳	۳,۸۴	۴,۱۴	۳,۵۰	۴,۵۲	۴,۰۵	۳,۹۱
مهارت در کارآفرینی	۴,۳۳	۴,۲۴	۴,۳۹	۳,۷۹	۴,۱۷	۴,۵۶	۴,۳۸	۴,۶۷	۴,۱۸	۳,۸۵

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

مرحله دوم: نرمال‌سازی ماتریس تصمیم؛ مرحله سوم: تشکیل ماتریس تصمیم موزون؛ در این مرحله در جدول (۱۰) می‌توان وزن عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی روستایی به تفکیک عامل را مشاهده نمود. با توجه به آنچه در جدول مذکور می‌توان مشاهده نمود بیشترین وزن متعلق به عامل تأمین مالی و کمترین آن متعلق به عامل مهارت در کارآفرینی می‌باشد.

جدول (۱۰): وزن اثرات عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی به تفکیک روستا

روستا	تأمین مالی	فراهم بودن سرمایه	مهارت در کارآفرینی
-------	------------	-------------------	--------------------

روستا	تأمین مالی	فراهم بودن سرمایه	مهارت در کارآفرینی
wazn	۰,۵۲	۰,۲۹	۰,۱۹

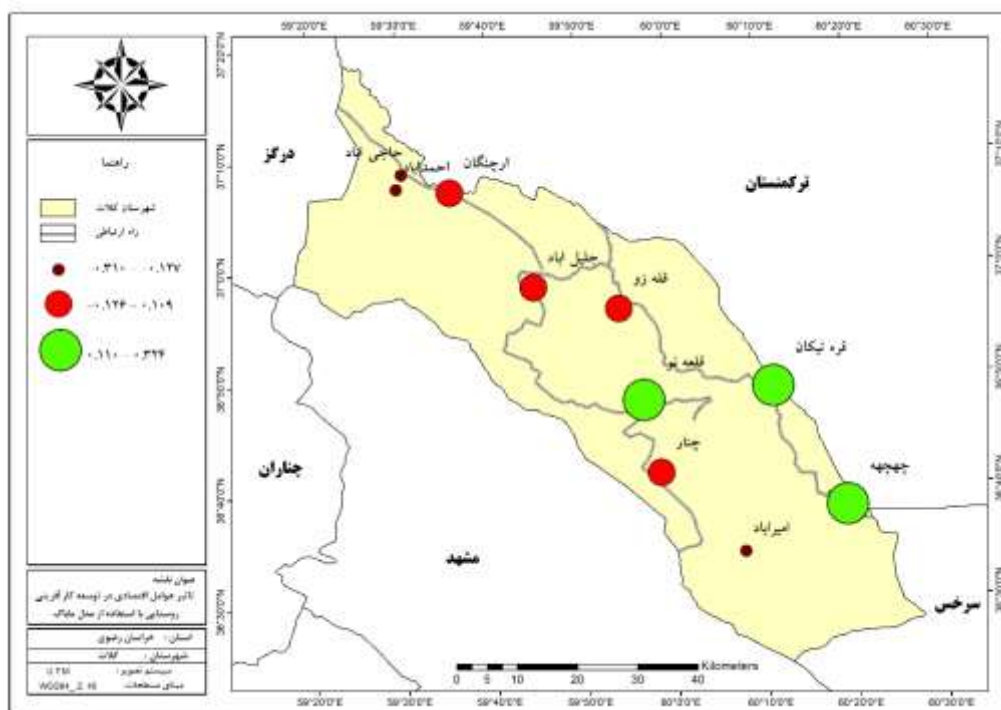
مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

مرحله چهارم: تعیین مرز ناحیه شباهت ماتریس؛ مرحله پنجم: محاسبه فاصله گزینه‌ها تا مرز ناحیه شباهت؛ مرحله ششم: انتخاب گزینه بهینه و رتبه‌بندی گزینه‌ها. در مرحله ششم گزینه بهینه انتخاب می‌گردد و با استفاده از نتایج به دست آمده گزینه‌ها رتبه‌بندی می‌شوند. لذا با توجه به آنچه در جدول (۱۱) قابل مشاهده می‌باشد بهترین روستای مورد مطالعه در زمینه‌ی عوامل اقتصادی مؤثر در توسعه کارآفرینی متعلق به روستای قره تیکان و بدترین روستا در زمینه‌ی عوامل اقتصادی مؤثر در توسعه کارآفرینی متعلق به روستای امیرآباد می‌باشد.

جدول (۱۱): انتخاب گزینه بهینه و رتبه‌بندی گزینه‌ها در زمینه عوامل اقتصادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی

رتبه‌بندی نهایی	امیرآباد	ارچنگان	امیرآباد	چیل آباد	قره تیکان	قلعه نو	قله زو
Si	۰,۱۴-	۰,۰۱-	۰,۳۱-	۰,۱۱	۰,۰۱	۰,۱۳-	۰,۰۱-
رتبه	۹	۶	۱۰	۴	۵	۳	۷

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

شکل ۴- میزان امتیاز حاصل از تحلیل ماباک به تفکیک روستاهای مورد مطالعه

منبع: نقشه پایه استانداری خراسان رضوی، ۱۳۹۵

نتیجه گیری

در دهه‌های اخیر رویکرد کارآفرینی به‌عنوان یکی از راهبردهای توسعه روستایی موردتوجه قرار گرفته و نظریه‌پردازان، برنامه‌ریزان و مجریان دولتی درصدد برآیند تا با ارائه راهکارها و روش‌های جدید، از معضلات و مسائلی که در نواحی روستایی گریبان گیر آن‌ها هستند بکاهند. لذا کارآفرینی روستایی به‌عنوان راهکاری مناسب برای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی در مناطق روستایی در جهت تغییر الگوی زندگی کنونی به الگوی مطلوب و شایسته انسانی، کاهش شکاف شهر و روستا، ایجاد برابری اقتصادی، اجتماعی، محیطی و نهادی است و درعین‌حال ابزاری مهم برای رسیدن به توسعه پایدار به شمار می‌آید. بنابراین پژوهش حاضر به ارزیابی عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان کلات) می‌پردازد. نتایج نشان داد که عوامل اقتصادی تأثیر زیادی در توسعه کارآفرینی روستایی دارند. در این بررسی به کمک روش تحلیل عاملی که روشی چند متغیره است به تفسیر روابط میان ۱۴ اثر شناسایی‌شده و ترکیب بهینه آن‌ها در قالب ۳ عامل معنادار پرداخته شد. مهم‌ترین اثرات شناسایی‌شده در این تحقیق «عامل تأمین مالی» با ۲۱,۵۲ درصد واریانس تبیین شده است. در این زمینه «دسترسی آسان به منابع مالی» با ضریب همبستگی ۰,۷۶ در اولویت اول قرار دارد. دومین اثر «فراهم بودن سرمایه» است که در این زمینه «کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری» با ضریب همبستگی ۰,۷۲ در اولویت دوم قرار دارد. سومین اثر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی «مهارت در کارآفرینی» است که در این زمینه «برگزاری دوره‌های مهارتی» با ضریب همبستگی ۰,۷۸ در اولویت سوم قرار دارد. برای بررسی میانگین با توجه به آنکه متغیر تأثیر عوامل اقتصادی (تأمین مالی، فراهم بودن سرمایه و مهارت در کارآفرینی) در توسعه کارآفرینی روستایی در روستاهای مورد مطالعه، دارای توزیع غیر نرمال است لذا از آزمون ناپارامتری علامت یک نمونه‌ای برای بررسی میانگین عوامل اقتصادی (فراهم بودن سرمایه و تأمین بازار) در توسعه کارآفرینی روستایی در روستاهای شهرستان کلات استفاده شده است. نتیجه گویای این مسئله می‌باشد که از نظر ساکنان وضعیت متغیر عوامل اقتصادی (تأمین مالی، فراهم بودن سرمایه و مهارت در کارآفرینی) در توسعه کارآفرینی روستایی در وضعیت تقریباً مناسبی قرار گرفته است. در جهت تحلیل فضایی تأثیر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی روستایی در منطقه مورد مطالعه از طریق مدل MABAC استفاده شده است. نتایج این روش نشان داد که بهترین روستای مورد مطالعه در زمینه‌ی عوامل اقتصادی مؤثر در توسعه کارآفرینی متعلق به روستای قره تیکان و بدترین روستا در زمینه‌ی عوامل اقتصادی مؤثر در توسعه کارآفرینی متعلق به روستای امیرآباد می‌باشد. در تحقیقات گذشته حیدری مکرر و محبی (۱۳۹۱)، رئیسی و همکاران (۱۳۹۵)، ساکسنا (۲۰۱۲)، فرجی سبکبار و همکاران (۱۳۸۸) نتیجه گرفته بودند که رفع مشکلات اقتصادی و فائق آمدن بر کمبود درآمد در روستاها خلق یا یافتن ایده و شناسایی یا انتخاب ایده‌های ارزشمند موجب هنجار سازی فعالیت کارآفرینی و رشد فرهنگ کارآفرینی در مناطق روستایی است؛ که همگی با نتایج تحقیق حاضر همسو است، مهم‌ترین علت همسویی آن است که کارآفرینی فعالیتی است که می‌تواند چالش‌های بزرگ روستایی همچون بیکاری، درآمد پایین، عدم تنوع اقتصادی و ... را برطرف کند و به‌عنوان راهکاری جدید در نظریه‌های توسعه برای

- توانمندسازی و ظرفیت‌سازی در مناطق روستایی باهدف کاهش شکاف شهر و روستا، ایجاد برابری اقتصادی، اجتماعی، محیطی و نهادی استفاده می‌شود. لذا راهکارهای زیر را می‌توان برای رفع این مسائل ارائه داد:
۱. حفظ و توسعه‌ی کسب‌وکارهای موجود از طریق سیاست‌های حمایتی و حمایت از ایجاد کسب‌وکارهای جدید از دل خود مناطق روستایی،
 ۲. جذب کسب‌وکارهای مناسب و موفق از مناطق دیگر؛
 ۳. تشویق روستاییان به مشارکت فعالانه در طرح‌های کارآفرینی روستایی جهت افزایش درآمد،
 ۴. حرکت به سمت تحقق ایده‌های جدید و کارآمد با استفاده از آموزش به روستاییان از طریق نهادهای ذی‌ربط،
 ۵. داشتن باور به کسب‌وکارهای محلی با عنوان ابزار پیشرفت توسعه کارآفرینی در روستاها،
 ۶. فرآیندهای بسیار پیچیده و طولانی امور اداری و مراجع صدور مجوز این شیوه عمل باعث کاهش انعطاف، اتلاف وقت و منابع شده و کارآفرینان را به‌جای تمرکز بر فعالیت‌های کارآفرینانه درگیر بوروکراسی نموده لذا لازم است کارگروه‌هایی در سازمان‌های مرتبط اقدام به صدور قوانینی برای رفع بوروکراسی نمایند.

منابع

۱. برزگر، عادل، کهرزایی، یونس، فلاح، رحمت‌الله، (۱۳۹۴)، عوامل مؤثر در رفع موانع کارآفرینی در ایران و بومی‌سازی آن، اولین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت در هزاره سوم، رشت.
۲. حسام، مهدی، (۱۳۹۵)، سنجش نگرش جامعه میزبان به تأثیرات اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی توسعه گردشگری، مطالعه موردی: روستاهای بخش لاریجان شهرستان آمل مجله آمایش جغرافیایی فضا، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه گلستان، سال ششم، شماره مسلسل بیست و یکم.
۳. حسینی نیا، غلامحسین، فلاحی، هادی، (۱۳۹۶)، عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (نمونه مطالعه: مناطق روستایی شهرستان منوجان)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دوره ۸، شماره ۱، بهار.
۴. دربان آستانه، علیرضا، قدیری معصوم، مجتبی و محمدعلی فیروزی (۱۳۹۱)، بررسی ارتباط بین عملکرد سازمانی و مهارت‌های کارآفرینی مدیران محلی روستایی (مطالعه موردی: دهیاران استان قزوین)، مجله پژوهش‌های روستایی، سال سوم، شماره یکم، بهار.
۵. رضوانی، محمدرضا و نجارزاده، محمد، (۱۳۸۷)، بررسی و تحلیل زمینه‌های کارآفرینی روستاییان در فرآیند توسعه نواحی روستایی، مجله توسعه کارآفرینی.
۶. رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، طاهر خانی، مهدی، سجاسی قیداری، حمدالله، (۱۳۸۹)، تحلیل ابعاد و عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی کشاورزی مناطق روستایی: مطالعه موردی روستاهای شهرستان خدابنده. فصلنامه روستا و توسعه ۷۲.
۷. رئیس، ابوبکر، سالارزهی، حبیب‌الله و عبدالعزیز ولی نفس، (۱۳۹۵)، شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی کشاورزی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: شهرستان سرپاز)، فصلنامه، راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی/ سال سوم/ شماره ۶/ پاییز و زمستان.
۸. زرگوش، علیرضا، مظفری، مهدی، (۱۳۹۴)، نقش کارآفرینی در تحقق اشتغال پایدار روستایی، گامی مؤثر در اجرای سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه شماره ۱۸۷ آذرماه.
۹. زندیه، شهنام، صراف زاده قزوینی، اصغر، عالم تبریز، اکبر، سخدری، کمال، (۱۳۹۹)، الگوی توسعه کارآفرینی روستایی مبتنی بر توانمندسازی شناختی و تبیین نقش محیط نهادی در آن: مطالعه موردی کسب‌وکارهای روستایی، روستا و توسعه سال بیست و سوم، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۹، صص ۸۷-۶۳.
۱۰. سجاسی قیداری، حمدالله، (۱۳۹۱)، ارائه‌ی الگوی توسعه‌ی کارآفرینی اکو توریسم در مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستاهای دره‌ای اکو توریستی استان تهران)، رساله دکتری، دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
۱۱. عینالی، جمشید، (۱۳۹۳)، ارزیابی نقش گردشگری خانه‌های دوم در تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی «مطالعه موردی: دهستان حصار ولی عصر در شهرستان آوج» مجله‌ی پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، سال سوم، شماره ۵.
۱۲. فراهانی، حسین، حسینی، سیده پروین، بایزیدی، شادی، (۱۳۹۷)، تحلیل عوامل مؤثر در کارآفرینی گردشگری روستایی مطالعه موردی: دهستان زوارم شهرستان شیروان، دوره ۵، شماره ۳ - شماره پیاپی ۱۹، مهر ۱۳۹۷، صص ۳۴۶-۳۲۹.
۱۳. کریمی، سعید، (۱۳۹۳)، کارآفرینی روستایی: چالش‌ها و فرصت‌ها، نشریه کارآفرینی در کشاورزی، دانشگاه منابع طبیعی و علوم کشاورزی گرگان، جلد اول، شماره سوم.
۱۴. مقیمی، سید محمد، (۱۳۸۳)، کارآفرینی و در نهادهای جامعه مدنی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

۱۵. موحدی، رضا، یعقوبی فرانی، احمد، (۱۳۹۱)، درآمدی بر کارآفرینی روستایی، انتشارات دانشگاه بوعلی سینا، همدان.
۱۶. موسوی، سید ابوالفضل، یارمحمدی توسکی، مریم، مشهدی میغانی، ژیللا، (۱۴۰۰)، نقش کارآفرینی در توسعه پایدار روستایی شهرستان کمیجان، جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال یازدهم، شماره ۴ (پیاپی ۴۴)، پاییز ۱۴۰۰.
۱۷. نجفی کانی، علی‌اکبر، حسام، مهدی، آشور، حدیثه، (۱۳۹۴)، سنجش وضعیت توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی (مورد مطالعه: دهستان استرآباد جنوبی در شهرستان گرگان)، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال چهارم، شماره ۱، بهار، پیاپی ۱۱.
۱۸. موحدی، رضا، یعقوبی فرانی، احمد، (۱۳۹۱)، درآمدی بر کارآفرینی روستایی، انتشارات دانشگاه بوعلی سینا، همدان.
۱۹. عباس زاده، حسن، (۱۳۹۳)، مبانی کارآفرینی و اصول کسب‌وکار، تهران: گهواره کتابیران.
۲۰. سجاسی قیداری، حمدالله، (۱۳۹۱)، ارائه الگوی توسعه کارآفرینی اکو توریسم در مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستاهای دره‌ای اکو توریستی استان تهران)، رساله دکتری، دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
۲۱. حسینی نیا، غلامحسین، فلاحی، هادی، (۱۳۹۶)، عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (نمونه مطالعه: مناطق روستایی شهرستان منوجان)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دوره ۸، شماره ۱، بهار.
۲۲. پناهی، لیلا، پیشرو، حمدالله، شاه قلی، محمدصادق، (۱۳۹۵)، بررسی موانع کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان مرودشت در جهت کاهش بیکاری، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، علمی - پژوهشی، سال سیزدهم، شماره ۵۰، تابستان.
۲۳. پور رجب میان‌دوآب، پیمان، (۱۳۸۸)، آسیب‌شناسی کارآفرینی روستایی در ایران، ماهنامه شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، شماره ۳۰.
۲۴. تقوی، نعمت‌الله، (۱۳۷۲)، مبانی جمعیت‌شناسی، تبریز، انتشارات دانشگاه تبریز.
۲۵. رضوانی، محمدرضا، (۱۳۸۳)، مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی روستایی در ایران، تهران، انتشارات قومس.
۲۶. رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، سجاسی قیداری، حمدالله، (۱۳۸۹) توسعه روستایی با تأکید بر کارآفرینی، انتشارات سمت.
۲۷. قوامی، هادی، لطف‌علیپور، محمدرضا، (۱۳۸۷)، بررسی عوامل مؤثر بر انتخاب کارآفرینی در مقایسه با اشتغال دستمزدی دانش‌آموختگان، «مطالعه موردی دانشگاه فردوسی مشهد»، مجله دانش و توسعه، سال پانزدهم، شماره ۲۴.
۲۸. کریم زاده، حسین، ولایی، محمد، منافی آذر، رضا، (۱۳۹۵)، نقش تنوع‌بخشی به فعالیت‌ها در پایداری اقتصاد روستایی. «مطالعه موردی: دهستان مرحمت‌آباد میانی، شهرستان میان‌دوآب»، مجله آمایش جغرافیایی فضا، سال ششم/ شماره مسلسل بیستم/ تابستان.
۲۹. ولایی، محمد، عبدلهی، عبدالله، منافی آذر، رضا، صفری، نوید، (۱۳۹۴)، تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه پایدار روستایی با تأکید بر کارآفرینی (مطالعه موردی: دهستان مرحمت‌آباد شهرستان میان‌دوآب)، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال پنجم، شماره ۱۹، پاییز.

۳۰

۳۱. Chowdhury, M.S., (2007) Overcoming Entrepreneurship Development Constraints: the Case of Bangladesh, Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy, Vol. 1, No. 3.
۳۲. Kazemi, M (2008): Assessing entrepreneurship by industrial managers, casual study: Khorasan Province, Science and Development Magazine.
۳۳. O. Boateng, Gilbert, Akwasi A. Boateng, Harry S. Bampoe, (2014), Barriers to Youthful Entrepreneurship in Rural Areas of Ghana, Global Journal of Business Research, v. 8 (3) p. 109-119, 2014.

٣٤. Pato, L., Kastenholtz, E. (2017). Marketing of rural tourism - a study based on rural tourism lodgings in Portugal. *Journal of Place Management and Development*, 10(2): 1-23 .
٣٥. Fuller-Love, N., Midmore, P., Thomas, D. (2008). Entrepreneurship and rural economic development: a scenario analysis approach. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 1(12): 289-305
٣٦. Sima, E. (2016). Agro-Tourism Entrepreneurship in the Context of Increasing the Rural Business Competitiveness in Romania. *Agricultural Economics and Rural Development, New Series*, 1:119–130.
٣٧. Obaji, N. O, and M, U. Olugu. (2014). the Role of Government Policy in Entrepreneurship Development, *Journal of Business and Management* 2(4): 109-115.
٣٨. Osemeke, M. (2012). Entrepreneurial Development and Interventionist Agency in Nigeria, *International Journal of Business and Social* 3(8): 225-265.
٣٩. Dobrev, S. and Barnett, w. (2005), Organizational Roles and Transition to Entrepreneurship academy of, *Management Journal*, Vol. 48, No. 3.
٤٠. Zhou, Y. (2019, January). Study on the Promotion of Rural Tourism in China's Ethnic Minority Areas—Taking Inner Mongolia Autonomous Region as an Example In 3rd International Seminar on Education Innovation and Economic Management (SEIEM 2018). Atlantis Press.

Evaluation of Economic Factors Affecting Rural Entrepreneurship Development (Case Study: Villages in Kalat County)

Review:

In rural areas, many economic activities have declined in recent decades and the income and employment level of villagers has decreased compared to the average of the country, so new options should be considered using local resources. In recent decades, the approach of entrepreneurship has been considered as one of the strategies of rural development and theorists, planners and executors have sought to provide new solutions and methods and continuous and effective evaluations of policies, programs and functions, develop and improve the capacity of entrepreneurship and enable better decision-making and planning. In this regard, this paper has been prepared with the aim of evaluating the impact of economic factors on rural entrepreneurship development in villages of Kalat. The present study is applied in terms of purpose and descriptive-analytical method. The research tool was a questionnaire whose validity was confirmed based on Delphi technique and its reliability using Cronbach's alpha method. The statistical population of the study consisted of 48 villages with a population of more than 100 people in Kalat city, 20% of which (10 villages) were selected as samples and spatial distribution of questionnaires was performed in them. The final results show that the most important effects identified in this study are "financing factor" with 21.52% variance. In this context, "easy access to financial resources" with correlation coefficient of 0.76 is the first priority. The study of the mean using a sample sign test also showed that from the residents' point of view, the situation of economic factors (financing, providing capital and skills in entrepreneurship) in the development of rural entrepreneurship has been almost appropriate. Spatial analysis using MABAC method showed that the best village in the field of economic factors affecting the development of entrepreneurship belongs to Qara Tikan village and the worst village belongs to Amirabad village.

Keywords: Economic Factors, Rural Entrepreneurship, Rural Entrepreneurship Development, Kalat County